

راهبردهای تأمین مالی طرح‌های انرژی از طریق بازار سرمایه و انواع اوراق اسلامی در راستای تقویت مشارکت مردم

سعیده احمدی^۱

چکیده

شعار «جهش تولید با مشارکت مردم» رویکردی را دنبال می‌کند که سهم جامعه در پیشبرد اهداف تولیدی کشور را به بالاترین سطح افزایش می‌دهد و در عین حال، ایجاد بسترهای مناسب این مشارکت را به عنوان وظیفه به دولت می‌سپارد. با توجه به ناترازی‌های گسترده در بخش انرژی کشور و نیاز مبرم به جهش تولید در انرژی از سویی و زمینه‌های فراوان برای مشارکت مردمی از سوی دیگر، تجلی هدف مترتب بر شعار سال در این بخش کاملاً مشهود است. در سال‌های اخیر مسئله تأمین مالی طرح‌ها و بنگاه‌های اقتصادی به یکی از چالش‌های اصلی توسعه کسب و کار کشور تبدیل شده و از نگاه فعالان اقتصادی، «دسترسی به منابع مالی» از مهم‌ترین مشکلات مطرح در فضای کسب و کار است. از جمله ویژگی‌های اصلی تأمین مالی در اقتصاد ایران، «بانک‌محور بودن» آن و نقش پررنگ بازار پول در این فرایند است. به دلیل تحریم‌های ظالمانه کشور، تأمین مالی از منابع خارج با محدودیت‌هایی مواجه شده، اما خوشبختانه در حال حاضر ابزارهای متعدد و متنوعی برای تأمین مالی از طریق بازار سرمایه و دیگر نهادها به وجود آمده است که می‌تواند نقش و سهم بازار سرمایه را در تأمین مالی بنگاه‌ها افزایش دهد. رفع موانع ترویج اوراق مالی اسلامی از جمله استصناع، منفعت، اجاره و اوراق سلف موازی نفتی در کنار توسعه روش‌های مبتنی بر سرمایه از جمله شرکت سهامی عام پروژه و صندوق پروژه نقش مهمی در تأمین مالی طرح‌های مختلف انرژی کشور ایفا می‌کند.

واژگان کلیدی: اوراق مالی اسلامی، تأمین مالی، انرژی.

مقدمه

می‌شود. به عبارتی، نخستین و شاید تنها گزینه بیشتر مدیران برای تأمین مالی طرح‌ها و شرکت‌ها، استفاده از تسهیلات بانک‌ها و مؤسسات اعتباری است و تأمین مالی با استفاده از دیگر منابع از قبیل صندوق توسعه ملی، منابع پیش‌بینی شده دولت و در نهایت، تأمین مالی از طریق بازار سرمایه در اولویت‌های بعدی قرار دارند. در سال‌های اخیر حرکت به سمت فعال‌سازی ظرفیت‌های نهفته در بازار سرمایه برای

یکی از معضلات اساسی طرح‌های کشور مسئله تأمین مالی است. این مهم به‌ویژه با تعمیق تحریم‌ها و کاهش جدی سرمایه‌گذاری و تأمین مالی با منشأ خارجی، بیش از پیش به عنوان مانعی مهم بر سر راه اجرایی شدن طرح‌های تولیدی و توسعه‌ای قرار گرفته است. تأمین منابع مالی در کشور به صورت سنتی در شبکه بانک‌های تجاری و تخصصی انجام

۱- شیوه‌های مختلف تأمین مالی

روش‌ها و ابزارهای مختلفی برای تأمین مالی از طریق بازار سرمایه به‌منظور تأمین تجهیزات، سرمایه در گردش و... برای طرح‌های صنعتی، معدنی، ساختمانی و... در بازار سرمایه وجود دارد که به دو روش کلی «تأمین مالی مبتنی بر بدهی» و «تأمین مالی سرمایه‌ای» تقسیم می‌شود. در حوزه تأمین مالی مبتنی بر بدهی، شرکت یا سازمان تأمین مالی‌کننده بر اساس یکی از انواع اوراق موجود در بازار سرمایه اقدام به انتشار اوراق می‌کند. در حال حاضر تأمین مالی از طریق انتشار اوراق اسلامی از جمله اوراق مشارکت و انواع صکوک از قبیل صکوک اجاره، مرابحه، منفعت، رهنی، خرید دین، سلف موازی و انواع اوراق خزانه میسر است. در حوزه تأمین مالی سرمایه‌ای به ابزارهایی از قبیل افزایش سرمایه و تأسیس شرکت سهامی عام با هدف سرمایه‌گذاری در بازار اولیه از قبیل شرکت پروژه (صندوق‌های زمین و ساختمان، صندوق‌های پروژه محور و صندوق جسورانه) اشاره می‌شود. گفتنی است در حال حاضر تأسیس شرکت سهامی عام با هدف سرمایه‌گذاری در بازار اولیه به اندک موارد در سال محدود شده است.

اوراق اجاره صکوک یکی از انواع اوراق قابل معامله است که هر ورقه آن نشان‌دهنده مالکیت فرد بر بخشی از دارایی است. دارندگان اوراق به‌صورت مشاع مالک دارایی هستند.

تأمین مالی شرکت‌ها و طرح‌ها آغاز شده است. در واقع، در سال‌های اخیر بستر پذیرش و معامله انواع ابزارهای تأمین مالی در بازار سرمایه کشور با هدف رفع نیازهای مالی دولت و بنگاه‌های اقتصادی و نیز پاسخ‌گویی به تقاضای سرمایه‌گذاران ایجاد شده است. روش‌ها و ابزارهای مختلفی برای تأمین مالی به‌منظور تأمین تجهیزات، سرمایه در گردش و... برای طرح‌های صنعتی، معدنی، ساختمانی و... در بازار سرمایه وجود دارد که از آن جمله می‌توان به ابزارهای مبتنی بر بدهی و مبتنی بر سرمایه اشاره کرد. اوراق مالی اسلامی در زمره ابزارهای تأمین مالی مبتنی بر بدهی به شمار می‌روند که نقش مهمی در تأمین منابع مالی بخش‌های مختلف انرژی ایفا می‌کنند.

از سوی دیگر، تنظیم‌گری یا حکمرانی مطلوب زمینه را برای تقویت حاکمیت شرکتی، حقوق سهام‌داران خرد و ذی‌نفعان، تسهیل رقابت و تأمین مالی فراهم می‌کند. در واقع، تعمیق هرچه بیشتر بازار سرمایه و نیز پیش‌بینی‌پذیر کردن اقتصاد و از سوی دیگر، جلوگیری از تصمیمات خلق‌الساعه که ذی‌نفع آن‌ها تنها دولت است، ظرفیت بازار سرمایه را برای تأمین مالی افزایش می‌دهد.

ساختار این گزارش بدین صورت است که پس از مقدمه، در بخش نخست روش‌های مختلف تأمین مالی به اجمال معرفی می‌شود. بخش دوم به انواع روش‌های تأمین مالی مبتنی بر بازار سرمایه و اوراق بهادار اسلامی اختصاص دارد. بخش آخر نیز به نتیجه‌گیری و پیشنهاد راهکارها می‌پردازد.

شکل ۱- روش‌های مختلف تأمین مالی از طریق بازار سرمایه

مأخذ: بابالویان، شهرام (۱۳۹۹)

مجاز شرعی طراحی می‌شود و به توسعه کمی و کیفی بازار مالی کمک می‌کند. ورق منفعت سند مالی بهاداری است که بیان‌کننده مالکیت دارنده آن بر مقدار معین خدمات یا منافع آینده از دارایی بادوامی است که در ازای پرداخت مبلغ معینی به وی منتقل شده است مانند گواهی حق اقامت در هتل معین برای روز معین، حق استفاده از خدمات آموزشی دانشگاه برای ترم یا سال معین، حق استفاده از یک ساعت پرواز برای مقصد معین و حق استفاده از خدمات حج یا عمره برای سال معین.

اوراق بهادار منفعت در دو بخش عمده به کار می‌رود.
 ۱- واگذاری منافع آینده دارایی‌های بادوام: صاحبان دارایی‌های بادوام گاه به نقدینگی نیاز دارند و

۲- شیوه‌های متداول تأمین مالی مبتنی بر بازار سرمایه برای طرح‌های انرژی کشور

در این بخش، به معرفی شیوه‌های مختلف تأمین مالی مبتنی بر بازار سرمایه پرداخته می‌شود. در ابتدا سه اوراق مالی اسلامی پرکاربرد در طرح‌های انرژی یعنی اوراق منفعت، اوراق اجاره و اوراق استصناع معرفی می‌شود.

۱-۲- تأمین مالی مبتنی بر بدهی: اوراق مالی قابل استفاده در طرح‌های انرژی

• اوراق منفعت

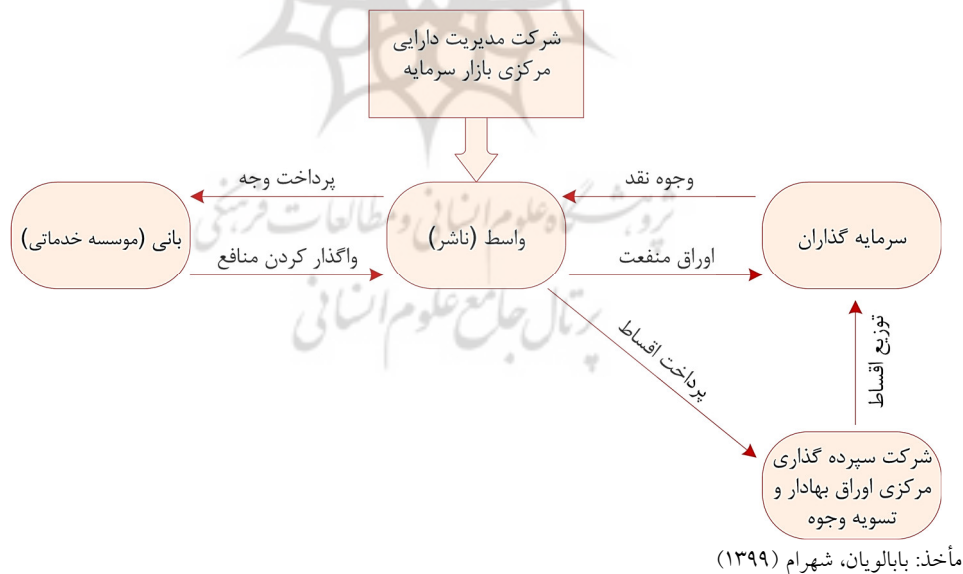
یکی از اوراق بهاداری که برای پر کردن خلأ حاصل از حذف اوراق قرضه در بازار مالی اسلامی پیشنهاد شده، اوراق بهادار منفعت است که با استفاده از قراردادهای

حاضرند برای تأمین آن، بخشی از منافع حاصل از دارایی‌های بادوام خود را از پیش واگذار کنند. در این موارد اگر صاحبان دارایی در جست‌وجوی استفاده‌کننده نهایی (کسی که بخواهد در روز معین از منافع دارایی معین استفاده کند) باشند، احتمال موفقیت خیلی پایین و در حد صفر است. برای حل این مشکل می‌توان از اوراق منفعت استفاده کرد؛ یعنی صاحبان دارایی برای بخشی از منافع دارایی، اوراق منفعت منتشر و سپس آن‌ها را در مقابل مبلغ معینی به متقاضیان واگذار می‌کنند. دارندگان اوراق می‌توانند صبر کنند و در زمان معین از آن منافع بهره ببرند؛ همان‌طور که

می‌توانند پیش از فرارسیدن مدت، آن را به دیگران واگذار کنند.

۲- واگذاری خدمات آینده: مانند صاحبان دارایی‌های بادوام، شرکت‌ها و مؤسسات خدماتی نیز گاه برای تأمین سرمایه در گردش یا توسعه فعالیت‌های اقتصادی نیازمند پول می‌شوند و حاضرند بخشی از خدمات آینده خود را از پیش واگذار کنند. در این موارد نیز اگر شرکت‌های خدماتی به دنبال مشتری نهایی (استفاده‌کننده واقعی از خدمات) باشند، احتمال موفقیت در سطح پایین و نزدیک به صفر است درحالی‌که استفاده از اوراق بهادار منفعت این مشکل را به‌آسانی حل می‌کند.

شکل ۲- مدل عملیاتی انتشار اوراق منفعت

همان‌طور که در شکل بالا ملاحظه می‌شود، رویه اجرایی انتشار اوراق منفعت به‌صورت زیر است.

۱- بانوی (مؤسسه خدماتی) طرح واگذاری منافع دارایی‌های بادوام یا محصولات

خدماتی خود را شناسایی می‌کند و با مراجعه به امین (شرکت مدیریت دارایی مرکزی بازار سرمایه) شرکت واسط را تشکیل می‌دهد.

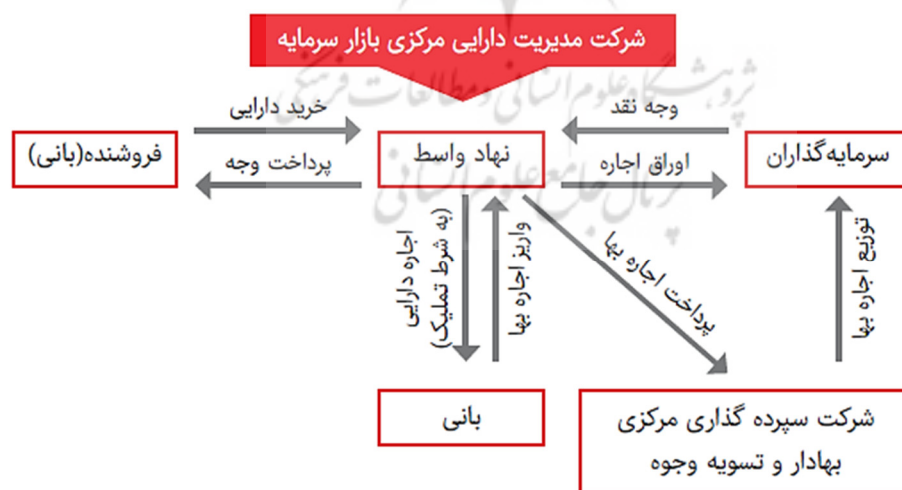
از دارایی است. دارندگان اوراق به صورت مشاع مالک دارایی هستند. در اوراق اجاره، نهاد واسط سرمایه‌ها را جمع‌آوری می‌کند و به خرید دارایی‌های بادوام مانند کشتی، زمین، تجهیزات و هواپیما می‌پردازد. سپس، نهاد واسط دارایی‌ها را به بانی اجاره می‌دهد. در نهایت، اجاره‌بها جمع‌آوری و میان سهام‌داران توزیع می‌شود. برای مثال، با جمع‌آوری وجوه نقد، یک هواپیما خریداری می‌شود و در اختیار شرکت قرار می‌گیرد. شرکت با پرداخت اجاره‌بها از هواپیما استفاده می‌کند. سود به دست آمده از سرمایه‌گذاری در اوراق اجاره در انتها یا ابتدای دوره با سررسیدهای ماهانه، فصلی یا سالانه پرداخت می‌شود. سررسید اوراق نمی‌تواند بیشتر از مدت زمان باقی مانده از عمر دارایی باشد. مدت زمان تأمین مالی شرکت‌ها از طریق انتشار اوراق، چهار ماه زمان می‌برد.

۲- بانی (مؤسسه خدماتی) در قراردادی، منافع دارایی‌های بادوام یا محصولات خدماتی خود را برای مدت زمان معینی به واسط واگذار می‌کند.
۳- واسط (ناشر) بعد از کسب مجوزهای لازم از سازمان بورس و اوراق بهادار، به انتشار اوراق منفعت اقدام می‌کند، منافع و خدمات خریداری شده را به مردم (سرمایه‌گذاران مالی) واگذار و وجوه سرمایه‌گذاران مالی را جمع‌آوری می‌کند.
۴- ناشر با استفاده از وجوه جمع‌آوری شده از واگذاری اوراق منفعت، بدهی خود به بانی از بابت خرید منافع و خدمات را می‌پردازد.

• اوراق اجاره

اوراق اجاره صکوک یکی از انواع اوراق قابل معامله است که هر ورقه آن نشان‌دهنده مالکیت فرد بر بخشی

شکل ۳- مدل عملیاتی تأمین مالی از طریق انتشار اوراق اجاره

مأخذ: بابالویان، شهرام (۱۳۹۹)

حقوقی است که توسط نهاد واسط برای تأمین مالی اقدام به انتشار اوراق اجاره می‌کند. گفتنی است

در این شیوه، نهاد واسط دارایی را خریداری می‌کند و سپس به بانی اجاره می‌دهد. بانی شخص

• اوراق استصناع (سفارش ساخت)

شرکت‌های دولتی و خصوصی که در صدد احداث یا توسعه طرح خاصی هستند، می‌توانند با استفاده از اوراق بهادار استصناع، به احداث طرح اقدام کنند و قیمت آن را طبق زمان‌بندی معینی از محل بودجه سالانه یا از طریق واگذاری واحدهای ساخته‌شده به تدریج بپردازند. رویه اجرایی انتشار اوراق استصناع به شرح شکل زیر است.

بانی مجاز به خرید اوراق اجاره منتشرشده برای تأمین مالی خود نیست. کارشناسان کانون رسمی دادگستری دارایی‌های خریداری‌شده را ارزش‌گذاری می‌کنند و عمر اقتصادی آن‌ها مشخص می‌شود. شایان گفتن است که در صورتی که دارایی‌ها به تشخیص سازمان بورس دارای قیمت رسمی و از تولیدکننده خریداری شده باشد، نیاز به قیمت‌گذاری نیست.

شکل ۴- مدل عملیاتی تأمین مالی از طریق اوراق استصناع (سفارش ساخت)

مأخذ: بابالویان، شهرام (۱۳۹۹)

۲- واسط طبق قرارداد استصناع، ساخت کالا یا طرح مورد نظر را به پیمانکار سفارش می‌دهد و در مقابل متعهد می‌شود قیمت کالا یا طرح را طبق زمان‌بندی مشخص بپردازد. واسط بعد از کسب مجوزهای لازم، اوراق استصناع را منتشر و وجوه حاصل از انتشار اوراق را جمع‌آوری می‌کند. سپس به وکالت از سوی آنان، قیمت طرح را به پیمانکار می‌پردازد.

۱- در این روش، بانی (مانند وزارتخانه، شهرداری و شرکت دولتی یا خصوصی) با مراجعه به شرکت مدیریت دارایی مرکزی بازار سرمایه و تشکیل شرکت واسط متعهد می‌شود چنانچه واسط، کالا یا طرح خاصی را احداث یا تولید کند، آن را از واسط به صورت اجاره به شرط تملیک یا خرید اقساطی دارایی یا خرید نقدی دریافت کند.

۳- واسط، کالا یا طرح را از پیمانکار تحویل می‌گیرد و به وکالت از سوی صاحبان اوراق در اختیار بانی قرار می‌دهد.

۴- بانی اصل و عایدات اوراق را از طریق شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه به سرمایه‌گذاران پرداخت می‌کند.

• اوراق سلف نفتی

اوراق سلف نفتی قراردادی هستند که شرکت‌های نفتی یا شرکت‌های تابع با پیش‌فروش نفت به‌منظور تأمین مالی خود و جذب سرمایه استفاده می‌کنند. در این فرایند باید نظام هماهنگی متشکل از وزارت نفت، بانک مرکزی و بازار سرمایه شکل گیرد. سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی می‌توانند برای خرید از بازار سرمایه اقدام کنند. شرکت ملی نفت در راستای اثبات تعهد خود حواله‌ای را به خریدار تحویل می‌دهد که نشان‌دهنده واگذاری نفت به خریدار است. خریدار می‌تواند تصمیم بگیرد که اوراق را نگه دارد یا بفروشد؛ یعنی امکان فروش پیش از سررسید تحویل وجود دارد و به سرمایه‌گذار حق اختیار فروش داده می‌شود. اوراق سلف نفتی می‌تواند پیش از سررسید و بر اساس قرارداد، به مقدار معینی یا به‌طور کامل به خریدار جدید فروخته شود. در واقع، با فروش این اوراق، تعهدات شرکت ملی نفت ایران به خریدار جدید منتقل می‌شود. در این صورت خریدار یا نفت خام یا به صورت تسویه نقدی دریافت می‌کند.

خاطر نشان می‌شود به دلیل عدم اطلاع کافی مردم از فرایند این اوراق و نیز نگرانی آن‌ها از عدم کفایت ظرفیت دولت برای تسویه این اوراق، استقبال چندانی از این اوراق در کشور صورت نگرفته است.

۲-۲- تأمین مالی مبتنی بر سرمایه

در این بخش به معرفی مهم‌ترین شیوه‌های تأمین مالی مبتنی بر سرمایه که قابلیت کاربرد در طرح‌های انرژی دارد، پرداخته می‌شود.

• تأمین مالی از طریق شرکت سهامی عام پروژه (شرکت پروژه)

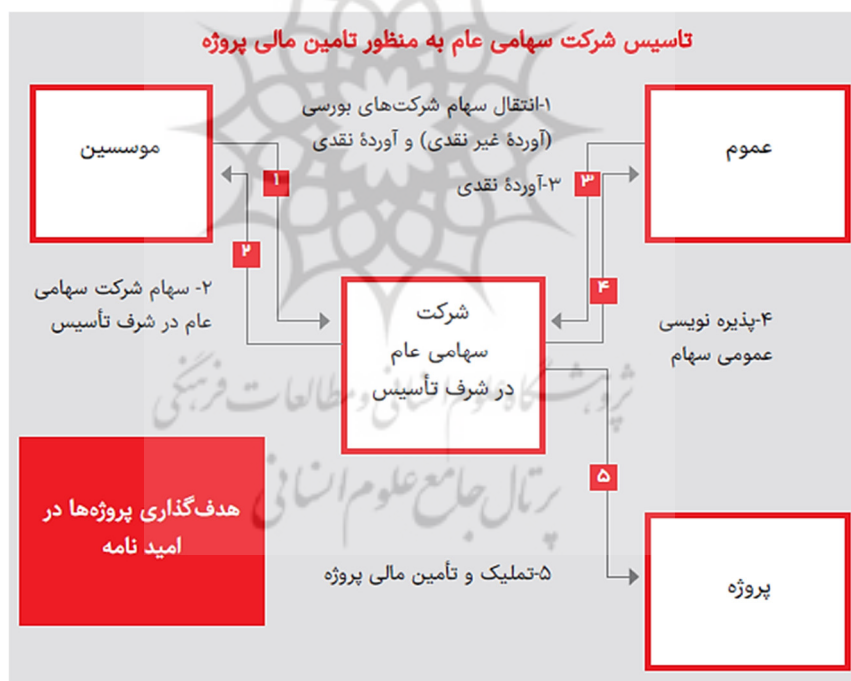
طرح‌های زیادی در کشور هستند که با پیشرفت خوبی همراه بوده‌اند، اما قابلیت استفاده و مشارکت مردم را ندارند. بسیاری از این طرح‌ها نیاز ارزی ندارند و تنها نیاز ریالی دارند، اما ساختار آن‌ها به‌گونه‌ای است که از طریق ابزارهایی مانند اوراق بدهی نمی‌توان نسبت به تأمین مالی آن‌ها اقدام کرد. این ملاحظات منجر شد تا طرحی با عنوان «شرکت سهامی عام توسعه پروژه» ارائه و در آن طرح‌های دارای توجیه و پیشرفت اقتصادی یا طرح‌های با وضعیت پیشرفت بالا هدف‌گذاری شود.

شرکت پروژه، شرکتی است که به شکل سهامی عام و با سازوکار پذیرهنویسی عمومی و به‌منظور تکمیل و بهره‌برداری از طرح‌های کلان اقتصادی که دارای توجیه فنی و اقتصادی است، تشکیل می‌شود. دستورالعمل شرکت‌های سهامی عام پروژه در سال ۱۴۰۰ توسط هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار به تصویب رسید که سال گذشته در راستای تسهیل روند تأمین مالی از این طریق، اصلاحاتی در دستورالعمل یادشده ایجاد و در سامانه کدال نیز اطلاع‌رسانی شد. مطابق این دستورالعمل، هیئت پذیرش بورس‌ها، امکان‌پذیر بودن تحقق طرح و سنجش ریسک اجرای آن را مورد بررسی قرار می‌دهد. افزون‌بر موافقت هیئت پذیرش، شرکت‌ها موظف هستند که مجوزهای قانونی، مستندات،

از اواخر سال گذشته تاکنون سه درخواست تأسیس شرکت سهامی عام پروژه ذیل شرکت‌های سرمایه‌گذاری صدر تأمین، ملی مس و سوخت سبز زاگرس طرح شده که در هیئت پذیرش بورس تهران و فرابورس ایران در حال بررسی است و به نظر می‌رسد که در مراحل نهایی است. افزون‌بر سه درخواست یادشده، درخواست‌های دیگری نیز طرح شده‌اند که در مراحل ابتدایی هستند و با تکمیل برنامه کسب‌وکار و گزارش‌های آن‌ها، مدارک مربوط توسط مؤسسان به سازمان بورس ارسال خواهد شد.

گزارش‌های کارشناسان رسمی و دیگر مدارک یادشده در دستورالعمل را به سازمان بورس و اوراق بهادار ارائه کنند. سازمان بورس و اوراق بهادار پس از تکمیل فرایند یادشده و مشخص شدن مقدار آورده نقدی و احراز درصد پیشرفت دست‌کم ۲۰ درصدی طرح، موافقت با پذیره‌نویسی سهام شرکت سهامی عام پروژه را صادر می‌کند. تأمین مالی این شرکت‌ها از طریق بازار سرمایه موجب هدایت نقدینگی و سرمایه‌های خرد به سوی تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام خواهد شد (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۴۰۲)).

شکل ۵- مدل عملیاتی تأمین مالی از طریق شرکت سهامی عام

مأخذ: بابالویان، شهرام (۱۳۹۹)

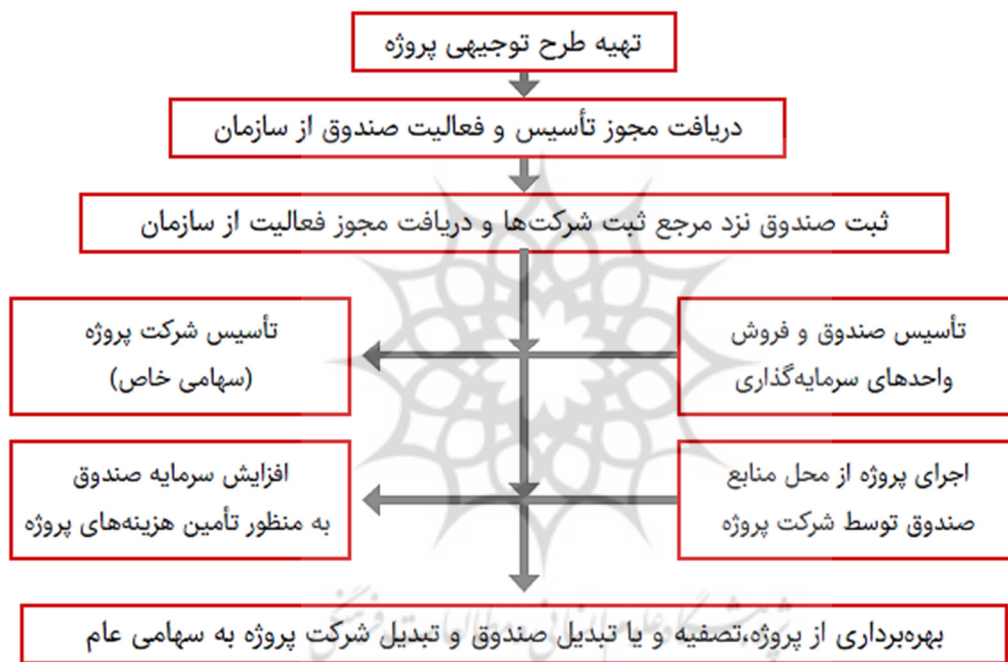
لازم برای طرح مشخص جمع‌آوری می‌شود و پس از پایان طرح دو حالت رخ می‌دهد. (۱) واحدهای صندوق از سهام‌داران خریداری و به‌نوعی با آنان تسویه می‌شود و (۲) شرکت پروژه در بورس

• تأمین مالی از طریق ایجاد صندوق پروژه یکی دیگر از روش‌های تأمین مالی مبتنی بر سرمایه در بازار سرمایه استفاده از صندوق پروژه است. با فروش واحدهای این صندوق، منابع مالی

در سازمان بورس ثبت می‌شود. سپس صندوق و شرکت پروژه تأسیس می‌شود و با انتقال منابع جمع‌آوری شده به شرکت پروژه، طرح آغاز می‌شود. در ادامه طرح اگر نیاز به منابع مالی بیشتری شد، می‌توان با افزایش تعداد واحدهای صندوق، هزینه‌ها را تأمین کرد.

عرضه و واحدهای صندوق به سهام شرکت تبدیل می‌شود. مراحل تأسیس صندوق پروژه به شرح زیر است. ابتدا طرح توجیهی پروژه برای دریافت مجوز تأسیس صندوق به سازمان بورس و اوراق بهادار ارسال می‌شود. پس از دریافت مجوز، این صندوق

شکل ۶- مدل عملیاتی تأمین مالی از طریق صندوق پروژه

مأخذ: بابالویان، شهرام (۱۳۹۹)

• تأمین مالی از طریق افزایش سرمایه
افزایش سرمایه در شرکت‌های سهامی فرایندی اساسی است که به افزایش اسمی میزان سرمایه ثبت‌شده شرکت اشاره دارد. این مفهوم به معنای افزایش تعداد سهام منتشرشده توسط شرکت‌های سهامی است. این اقدام اهمیت ویژه‌ای دارد و دارای دلایل متعددی است. یکی از اصلی‌ترین دلایل افزایش سرمایه، تأمین منابع مالی جدید برای گسترش

مهم‌ترین صندوق پروژه در ایران، صندوق پروژه پرند میناست که در سال ۱۳۹۶ تأسیس شد. این صندوق وظیفه بخشی از تأمین مالی مورد نیاز برای طرح تبدیل نیروگاه سیکل گازی پرند به سیکل ترکیبی را بر عهده دارد. سرمایه‌گذاری مورد نیاز در این طرح ۲۸۰۰ میلیارد تومان است که ۳۵۰ میلیارد تومان آن توسط صندوق پروژه تأمین شده است.

می‌شود. در حال حاضر ابزارهای متعدد و متنوعی برای تأمین مالی از طریق بازار سرمایه و دیگر نهادها به وجود آمده است که نقش و سهم بازار سرمایه را در تأمین مالی بنگاه‌ها افزایش می‌دهد. رفع موانع ترویج اوراق مالی اسلامی از جمله استصناع، منفعت، اجاره و اوراق سلف موازی نفتی در کنار توسعه و تسهیل روش‌های مبتنی بر سرمایه از جمله شرکت سهامی عام پروژه و صندوق پروژه نقش مهمی در تأمین مالی طرح‌های مختلف انرژی ایفا می‌کند و امنیت اقتصادی کشور را ارتقا می‌دهد.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد راهکارها

بررسی‌های این تحقیق نشان داد که بخش انرژی از جمله بخش‌های مهم است که می‌تواند اهداف شعار سال را در راستای مشارکت مردمی به‌منظور جهش تولید تحقق بخشد. یکی از مهم‌ترین چالش‌های بخش انرژی، محدودیت‌های متعدد در تأمین مالی طرح‌هاست. بهینه‌سازی مصرف انرژی و صرفه‌جویی در آن، افزایش تولید نفت و گاز با مشارکت شرکت‌های دانش‌بنیان و فروش بیشتر نفت خام در بورس انرژی از جمله بسترهای تحقق عملی مشارکت مردمی در راستای جهش تولید در بخش انرژی است. رفع موانع و تسهیلگری برای مشارکت بیشتر مردمی موجب رونق در این بخش کلیدی اقتصاد کشور می‌شود. خاطر نشان می‌شود که وجود تنظیم‌گری یا حکمرانی مطلوب زمینه را برای تقویت مشارکت مردمی، تسهیل رقابت و تسهیل تأمین مالی فراهم می‌کند. برای رسیدن به اهداف یادشده پیشنهادها زیر ارائه می‌شود.

فعالیت‌های شرکت است. با افزایش سرمایه، شرکت قادر به اجرای طرح‌ها و برنامه‌های توسعه‌ای خود می‌شود و در نتیجه، ارتقای عملکرد و سودآوری را تجربه می‌کند. اصلاح ساختار سرمایه نیز دلیل مهمی برای افزایش سرمایه است. با بهبود نسبت میان حقوق صاحبان سهام و بدهی‌ها، شرکت قادر به جلب سرمایه با قیمت مناسب‌تری خواهد بود. مراحل تصمیم‌گیری برای افزایش سرمایه به این صورت است که ابتدا هیئت‌مدیره تصمیم‌گیری می‌کند و این تصمیم به‌عنوان پیشنهاد در مجمع عمومی فوق‌العاده به رأی گذاشته می‌شود. تعیین منابع سرمایه جدید و انتخاب راهکارهای مالی مناسب برای این موضوع، از جنبه‌های حیاتی این فرایند شمرده می‌شود. درکل، افزایش سرمایه ابزاری قدرتمند برای توسعه و بهبود عملکرد شرکت‌های سهامی به شمار می‌آید.

۳- ملاحظات امنیت اقتصادی

در سال‌های اخیر مسئله تأمین مالی طرح‌ها و بنگاه‌های اقتصادی یکی از مهم‌ترین چالش‌های اصلی توسعه کسب‌وکار بنگاه‌ها در کشور بوده است. با توجه به ناترازی بانکی کشور، ظرفیت تأمین مالی بانک‌ها با محدودیت بیش‌ازپیش مواجه شده است. با توجه به جریان ضعیف تأمین مالی خارجی به دلیل اعمال تحریم‌های ظالمانه از سوی آمریکا، مسئله تأمین مالی طرح‌ها یکی از تهدیدهای جدی امنیت اقتصادی به شمار می‌رود. اهمیت برطرف کردن موانع تأمین مالی طرح‌ها با توجه به نیاز مبرم کشور به افزایش و جهش تولید داخلی بیش‌ازپیش احساس

مالی طرح‌ها، تأسیس و راه‌اندازی صندوق سرمایه‌گذاری پروژه است. مالکان انواع طرح‌ها می‌توانند با اخذ مجوز از سازمان بورس و اوراق بهادار و تأسیس صندوق سرمایه‌گذاری پروژه، منابع مورد نیاز طرح را از طریق جمع‌آوری سرمایه از عموم مردم تأمین و در قبال آن، واحدهای سرمایه‌گذاری به سرمایه‌گذاران واگذار کنند. گفتنی است هدف از تشکیل صندوق سرمایه‌گذاری پروژه، جمع‌آوری سرمایه از سرمایه‌گذاران و متقاضیان سرمایه‌گذاری و اختصاص وجوه جمع‌آوری شده به ساخت و به مرحله بهره‌برداری رساندن انواع طرح‌های دارای توجیه بخش‌های مختلف انرژی است. سابقه شکل‌گیری صندوق پروژه به صورت عام قبلاً وجود داشته است و برای نخستین بار تبدیل بخش بخار به سیکل ترکیبی نیروگاه پرند توسط هلدینگ مپنا در قالب صندوق پروژه تأمین مالی شد، اما مشکلات قانونی این شیوه موجب شد هزینه تأمین مالی این روش بالا باشد. از این رو تسهیل مدل عملیاتی صندوق پروژه می‌تواند در جذب سرمایه‌های مردمی برای تأمین مالی طرح‌های انرژی مؤثر باشد.

منابع

- بابالویان، شهرام (1399)، آشنایی با مدل‌ها و روش‌های تأمین مالی شرکت‌ها (با تأکید بر روش‌های نوین تأمین مالی از طریق بازار سرمایه)، انتشارات آکادمی مالی شرکت گروه مدیریت سرمایه‌گذاری امید.
- مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (1402)، بررسی لایحه برنامه هفتم توسعه: بخش انرژی، دفتر مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه انرژی).

- ترویج به‌کارگیری اوراق سلف نفتی از طریق افزایش آگاهی و اعتمادسازی: بررسی‌ها نشان می‌دهد عرضه اوراق سلف نفتی افزون‌بر جبران بخشی از کسری بودجه دولت، به کنترل نقدینگی و رونق بازار سرمایه کمک می‌کند و چنانچه آگاه‌سازی درستی در جامعه انجام شود، قدرت جذب این میزان اوراق نیز وجود دارد. گفتنی است ترغیب مردم و فعالان اقتصادی برای خرید این اوراق مستلزم آگاه‌سازی کافی آنان در مورد پیش‌فروش نفت در قالب اوراق سلف نفتی است.

- ارتقای سرمایه اجتماعی و اعتماد مردم به دولت در راستای افزایش مشارکت مردم: مشارکت اجتماعی مردم در مدیریت مصرف انرژی نیاز به ترمیم و بازسازی سرمایه اجتماعی میان مردم و دولت دارد. در واقع، آگاهی‌رسانی به مردم در خصوص وضعیت تولید و مصارف منابع آب، برق و انرژی‌های تجدیدناپذیر از جمله الزامات پیاده‌سازی طرح‌های مدیریت مصرف انرژی به شمار می‌رود. به نظر می‌رسد جلب اعتماد مردم در این مشارکت ضروری است. این اعتمادسازی می‌تواند از طریق سازمان‌های مردم‌نهاد، گروه‌های مرجع محبوب و شخصیت‌های دارای سرمایه اجتماعی بالا صورت گیرد. از سوی دیگر، سازمان‌های متولی باید به مردم نشان دهند که عواید حاصل از صرفه‌جویی انرژی شهروندان به خود آن‌ها بازمی‌گردد. به این معنا که کسانی که صرفه‌جویی می‌کنند تشویق شوند و کسانی که پرمصرف هستند یا از روش‌های غیرقانونی و فرار استفاده می‌کنند، جریمه شوند.

- استفاده کارآمد از مشارکت مردمی در تأمین مالی طرح‌های انرژی با برطرف کردن موانع توسعه صندوق سرمایه‌گذاری پروژه: یکی از ابزارهای تأمین